

**Projev Miroslavy Němcové,
předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti**

Senát, Hlavní sál, 27. ledna 2012

Vážené dámy, vážení pánové, vážení hosté,

každé společné zamyšlení nad osudem Židů v historii naší země začíná nebo končí konstatováním, jak se různé kultury (česká, židovská, německá) v průběhu století navzájem ovlivňovaly, jak pozitivní dopady koexistence těchto kultur na našem území měla. Často se v této souvislosti mluví zejména o Praze, a oprávněně. Je však dobré připomínat, že obdobné zkušenosti měli také občané v různých částech naší země.

Pocházím z Českomoravské vysočiny, regionu, který byl v historii významně ovlivněn židovskou komunitou. Jednalo se o přínos intelektuální, duchovní, hospodářský i všestranně kulturní. Důkazy nalezneme na mnoha místech. Ať již ve městech – například v Jihlavě, Třebíči, Třešti, ve Velkém Meziříčí, nebo v menších sídlech – například v Polné, Chotěboři a na mnoha dalších místech.

Někdy nám tuto společnou historii připomene celá městská čtvrť zapsaná v seznamu světového dědictví UNESCO (to je příklad Třebíče), jindy pár ulic či domů zanesených v kronikách či v turistických průvodcích. Připomínkou jsou také přírodou ukryté hřbitovy za hranicemi obcí, exponáty v muzeích či synagoga již dávno opuštěná.

Kdyby nebylo druhé světové války, kdyby nebylo tragického a neomluvitelného selhání tehdejších intelektuálních a politických elit zejména v Německu, ale i jinde, kdyby hlas svědomí, odpovědnosti, odvahy, rozumu i srdce již na počátku třicátých let minulého století zvítězil nad řevem nacistických zločinců a jejich sympatizantů, těšili bychom se z nerušeného pokračování společného soužití a jeho plodů. To se však nestalo.

Naopak, stalo se to, co se rozumu vzpírá a stojí v naprostém protikladu k tomu, co je posláním lidské bytosti na této planetě. 6 miliónů Židů bylo zavražděno. Stali se oběťmi těch, kteří byli v jejich vraždění aktivní, i těch, kteří jako by nic neviděli, nic nevěděli. Jak to? Ptáme se dnes. Vždyť my, kteří jsme válečnou a předválečnou dobu nezažili, vidíme z dokumentárních filmů jasně, jak byla základní občanská práva našich židovských spoluobčanů omezována, popírána, pošlapávána. Vidíme-li to dnes, muselo to být zřejmé i tehdy. Vždyť nápisy v parcích, kinech, tramvajích, označování židovských majetků – obchodů či firem, vylučování z akademického světa a z mnoha profesí, to vše vypovídá o dění v zemi jasnou řečí. A postavy lidí označených žlutou hvězdou nemohl též nikdo přehlédnout.

Nešlo přehlédnout shromažďování Židů a jejich tíživé průvody na nádraží k vlakům, které je odvážely někam. Z celé Evropy takové vlaky odvážely lidi, kteří k nám patřili a byli po staletí součástí našich životů. Najednou zmizeli. Prošli utrpením, které nemá lidský rozměr.

Nedávno jsem byla ve Velké synagoze v Plzni a spolu s přítomnými vzpomínala na tři transporty, během nichž muselo své město opustit 2 064 Židů, dalších 540 osob pocházelo z Plzeňského kraje. Tyto události se staly přesně před 70ti lety. V mrazivém lednu 42.roku, si své zavazadlo do transportu balila také devadesátiletá Marie Ebenová, nejstarší z oněch více než 2,5 tisíce osob. Za čím se ta stará žena ohlížela? Co viděla před sebou? Co vířilo v hlavě matce osmiměsíční Evy Fischerové, nejmladšího dítěte z transportů?

Z apokalypsy koncentračních táborů se vrátil domů mizivý počet Židů. Z plzeňských transportů to bylo snad 5 %. Země celé Evropy i jiných částí světa byly po druhé světové válce, a vlastně dodnes jsou, konfrontovány s dopadem této genocidy. Jak jsem řekla v úvodu, ceníme si památek na šťastnější období vzájemného soužití a obohacování. Ale v památce Unesco, v Třebíčské židovské čtvrti, nevidíme činnorodý život původních obyvatel a jejich potomků. Vidíme našťestí opravené domy, ale ti, kteří jim vtiskli podobu i život, ti chybí. Chybí ti, kteří by s láskou a odpovědností pečovali o synagogu ve Velkém Meziříčí, byli vyhlazeni. V tomto tíživém výčtu je možno pokračovat.

Ale právě pro tyto nenávratné a neodčinitelné skutečnosti, máme společný úkol my, dnešní občané České republiky. Nejde jenom o to, pečovat dobře o památky na naše spoluobčany – Židy. Jde zejména o to, vychovávat naše děti tak, aby nebyly pasivní, aby uměly vzdorovat bezpráví a byly připraveny dnešní (zdánlivě samozřejmou) svobodu hájit.

Proto jsem se rozhodla prosadit do všech škol v naší zemi vzdělávací projekt, který vede žáky a studenty k pochopení toho, co to byl holocaust. Součástí tohoto projektu je film režiséra Mateje Mináče Nickyho rodina, kniha o skutcích Sira Nicholase Wintona i počítačový program, který umožní studentům aktivně se do pátrání po konkrétních lidech či historických událostech zapojit. Musím vám s velkým uspokojením říci, že s tímto projektem cestuji po mnoha místech naší země a zájem studentů i pedagogů je mi velkým povzbuzením. Tento zájem přechází v konkrétní činy mladých lidí na poli charity, spolupráce v nejrůznějších oblastech, vede je k přemýšlení o vlastní odpovědnosti. Dnes s tímto projektem navštívím Uherský Brod a i v příštích letech se mu chci intenzivně věnovat. V tom vidím svůj úkol, svou odpovědnost.

Chtěla jsem do vzpomínky na nejhrůznější okamžiky naší civilizace včlenit právě tento odkaz přinášející naději, neboť jsem si jista, že bez naděje není naplněn smysl života, právě tak jako není naplněn bez odpovědnosti za to, co po sobě zanecháme.

Děkuji vám za pozvání i za pozornost.